

Museene for
**KYSTKULTUR OG GJENREISNING
I FINNMARK IKS**

Prosjekt: Fra Gjesvær til sosiale medier: Æreskulturens plass i fortid og nåtid.

Museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark IKS (Kystmuseene) er et interkommunalt selskap som består av seks museumsavdelinger i kommunene Berlevåg, Gamvik, Lebesby, Hammerfest, Måsøy og Nordkapp, som også er selskapets eiere.

Kystmuseenes viktigste ansvarsområder er:

- Kystkultur i Finnmark, med særlig vekt på fiskerihistorie
- Evakuerings- og gjenreisningshistorien til Finnmark og Nord-Troms
- Samtidsdokumentasjon i fylket, med særlig vekt på de store samfunnsmessige endringer
- Museene har en spesiell plikt til å ivareta det flerkulturelle Finnmark knyttet til sine virkeområder

Kystmuseene inngår også i Kystverkmusea som har et faglig, økonomisk og organisatorisk samarbeid mellom Kystverket som statlig fagdirektorat og fem selvstendige museumsinstitusjoner. Avdelingene i Gamvik, Berlevåg og Nordkapp omfattes spesielt av dette samarbeid med Kystverket om deres anlegg; Slettnes fyr, Berlevåg havn og Kystverkets loshistorie

Kystmuseene arbeider målrettet for å realisere de nasjonale målene om å gi tilgang til kunnskap, kultur og kunst av ypperste kvalitet. Vi arbeider for at våre museer skal gis gode rammevilkår for å fremme museumsfaglig utvikling og fornyelse, tilby møteplasser og bygge fellesskap, samt samle inn, bevare, dokumentere og formidle kulturarv.

Som en Finnmarks største museumsorganisasjoner skal våre museer utvikle og formidle kunnskap om kultur, tradisjoner, dramatiske hendelser i fortid og nåtid for individer og samfunn i Finnmark og Nord-Troms.

Gjesvær er et gammelt fiskevær i Nordkapp kommune i Finnmark. Gjesvær er et kjent sted i vikingtiden, og er omtalt i Heimskringla til Snorre Sturlason fra 1225 som *Geirsver*.

Vi ønsker med dette å foreslå at Gjesvær, et historisk viktig sted i opptakten til slaget på Stiklestad, blir inkludert som en del av markeringen av Nasjonaljubileet 2030. Gjesvær var åsted for Tore Hunds hevndrap på Karle, en hendelse som tydelig illustrerer brytningen mellom æreskulturens normer og overgangen til en kristen rettsstat.

Vi mener at en markering og konferanse i Gjesvær kan bidra til å løfte frem Finnmark som en del av Norges nasjonale historie, samtidig som det skaper en viktig samtale om æreskulturens relevans både historisk og i dag. Dette vil understøtte jubileets mål om å koble fortid og nåtid i en nasjonal refleksjon.

Markeringen og konferansen i Gjesvær har et klart potensial til å bidra til Nasjonaljubileet 2030. Det kobler en viktig historisk hendelse til samtidens utfordringer og perspektiver, samtidig som det gir Finnmark en sentral rolle i feiringen av Norges 1000-årige historie.

Dette passer inn i jubileets mål om å kombinere fortid, nåtid og fremtid i et helhetlig nasjonalt narrativ.

Hva kan vi lære av denne historien i dag, når æreskultur fortsatt eksisterer?

Drapet på Karle skjedde trolig i 1026, etter at Tore Hund og Karle hadde deltatt i et handels- og røvertokt til Bjarmeland (nord i dagens Russland). Hendelsen fant sted i Gjesvær, og det var en hevn fra Tore Hund for drapet på hans brorsønn, Asbjørn Selsbane, som Karle og hans kompanjong Aslak var ansvarlige for. Dette var en del av de pågående konfliktene mellom Tore Hund og kong Olav Haraldsson, som senere kulminerte i slaget på Stiklestad i 1030.

I Gjesvær, et lite fiskevær i dagens Nordkapp kommune, utspilte det seg på 1000-tallet en hendelse som var en del av opptakten til slaget på Stiklestad. Drapet på vikingen Karle av høvdingen Tore Hund var et resultat av en sterk æreskultur, der blodhevn var både en plikt og en forventning. Tore Hunds handlinger var drevet av hevn for drapet på hans brorsønn, Asbjørn Selsbane. Dette illustrerer hvordan æreskulturen fungerte som en sosial orden i en tid uten sterke rettsinstanser.?

Historisk æreskultur: Normer for orden og kaos

I vikingtiden var ære en kollektiv verdi som styrte samfunnet. Ære var ikke bare knyttet til individet, men også til slekten. Hvis en persons ære ble krenket, ble hele slekten utfordret. Hevn var et forventet svar – ikke bare for å rette opp skaden, men for å bevare respekten fra samfunnet rundt. Uten hevn risikerte man å bli sett på som svak, noe som kunne svekke slektens posisjon.

Sagaene fra denne tiden er fulle av slike fortellinger, der voldelige oppgjør, blodhevn og ærekrenkelser er sentrale temaer. Drapet på Karle er et eksempel på hvordan en personlig konflikt kunne eskalere og få nasjonale konsekvenser, og det markerer en tid

da æreskulturen sto i motsetning til kongemakten, som ønsket å innføre et kristent lovverk der rettferdighet skulle administreres av kongemaktens institusjoner.

Som kjent fikk Norge i 1274 en landslov som avløste de tidligere landskapslovene. I landskapslovene hadde konfliktløsning primært vært et privat ansvar.

I landsloven ble det innført strenge straffer for en lang rekke lovbrudd, og kongemakten var både påtalemakt og mottaker av bøter for fredsbrudd. Det kom også nye lover. For eksempel gjorde et forbud mot ættehevn det ulovlig å hevne seg på andre enn gjerningsmannen bak et lovbrudd.

Overgangen fra æreskultur til rettskultur var en av Norges viktigste samfunnsmessige endringer i middelalderen. Likevel er det verdt å spørre: Er æreskulturen egentlig borte?

Moderne æreskultur: Fra familien til internett

I dag lever vi i et samfunn der lover og rettsinstanser har erstattet blodhevn. Likevel ser vi fortsatt spor av æreskultur – både i tradisjonelle samfunn og i moderne miljøer. Eksempler på dette finnes i alt fra familiære i enkelte innvandrer miljøer til gjengkulturer og den digitale æreskampen på sosiale medier.

Æresdrap og tradisjonelle samfunn

I enkelte samfunn i Midtøsten, Sør-Asia og Nord-Afrika er æresdrap fortsatt en realitet. Disse drapene, ofte rettet mot kvinner, oppstår når familiemedlemmer mener at noen har brakt skam over familien. Dette viser hvordan tradisjonelle æresnormer fortsatt har makt i enkelte kulturer, til tross for globaliseringen og innflytelsen fra moderne rettssystemer.

Digital æreskultur

Ære har også fått en ny arena i vår digitale tidsalder. På sosiale medier kan en «ærekrenkelse» – i form av kritikk, trolling eller offentlig ydmykelse – få alvorlige konsekvenser. «Cancel culture» og nettmobbing er moderne former for sosial straff, der individets digitale omdømme blir gjenstand for offentlig debatt og fordømmelse. På mange måter er dette en forlengelse av æreskulturen, der tap av ansikt eller sosial status kan oppleves like ødeleggende som en fysisk krenkelse i tidligere tider.

Ære i gjeng- og subkulturer

I gjengmiljøer og organiserte kriminelle grupper ser vi også tydelige spor av æreskultur. Her er lojalitet og respekt de høyeste verdiene, og enhver krenkelse av «respekt» kan føre til voldelige reaksjoner. I likhet med vikingtidens blodhevn er dette en måte å opprettholde sosial orden og maktbalanse innenfor gruppen.

Hva kan vi lære?

Æreskulturen er et universelt fenomen, selv om dens uttrykksformer endrer seg over tid. Den oppstår ofte i samfunn eller grupper hvor lover og institusjoner er svake, og hvor individets eller familiens status er avhengig av omgivelsenes respekt.

Historien om Tore Hund og drapet på Karle minner oss om at æreskulturens logikk kan være destruktiv. Den driver frem konflikter som ofte eskalerer, og den belønner hevn fremfor forsoning. Overgangen til rettskultur – med fokus på tilgivelse og upartisk konfliktløsning – var et fremskritt som bidro til å bygge sterkere samfunn.

Samtidig viser samtidsfenomenene at æreskulturen ikke har forsvunnet. I stedet har den tilpasset seg nye kontekster, enten det gjelder digitale plattformer, familiedynamikk eller subkulturer. Dette understreker at arbeidet for en rettskultur og inkluderende samfunnsstrukturer må fortsette.

Fra fortid til fremtid

Historiene fra Gjesvær og andre sagaer har en urovekkende relevans i dag. De minner oss om hva som kan skje når samfunnsstrukturer ikke gir rom for dialog, rettferdighet og forsoning. Enten det gjelder konflikter i tradisjonelle æreskulturer eller de digitale kampene om «respekt», er løsningen den samme: styrke fellesskap, bygge tillit og fremme rettferdighet.

Æreskulturens historie er et speil for samtiden – og en påminnelse om at vi fortsatt har mye å lære av fortidens feil og fremskritt.

Ved å reflektere over æreskulturens plass i historien og vår samtid, kan vi utvikle bedre strategier for å håndtere dens moderne uttrykk. Kanskje kan vi en dag sørge for at æren ligger i forsoning, ikke i hevn.

Opptakten til det historiske slaget på Stiklestad i 1030 har dype røtter i hendelser som fant sted i det lille fiskeværet Gjesvær, i dagens Nordkapp kommune. Her, på Finnmarks nordkyst, utspilte det seg en hendelse som bidro til å forme Norges historie.

Gjesvær og drapet på Karle

I Gjesvær fant et hevndrap sted som satte i gang en kjede av hendelser med konsekvenser for Norges maktstrukturer. Høvdingen Tore Hund, en sentral figur i Norges historie, drepte vikingen Karle som hevn for drapet på sin brorsønn, Asbjørn Selsbane. Karle hadde tidligere deltatt i et røvertokt til Bjarmeland sammen med Tore Hund, men da de returnerte til Norge, var det et oppgjør som ventet. Drapet på Karle var et resultat av den sterke æreskulturen som preget vikingtiden, hvor blodhevn var en naturlig konsekvens av krenkede æresbegreper.

Betydningen av hendelsene i Gjesvær

Hendelsen i Gjesvær illustrerer de dype konfliktene som eksisterte blant høvdingene i Norge på denne tiden, og hvordan slike lokale hendelser kunne få nasjonale konsekvenser. Tore Hunds handlinger og lojalitet til sine slektninger plasserte ham i opposisjon til kong Olav Haraldsson, senere kjent som Olav den hellige. Dette skapte et skille mellom kongens støttespillere og de som motsatte seg hans kristne samlingsprosjekt.

Veien til Stiklestad

Konfliktene mellom kongemakten og mektige høvdinger som Tore Hund eskalerte i årene etter hendelsen i Gjesvær. Det hele kulminerte i slaget på Stiklestad i 1030, hvor Tore Hund spilte en avgjørende rolle i drapet på Olav Haraldsson. Slaget symboliserte ikke bare en maktkamp, men også en brytningstid mellom hedenske tradisjoner og den kristne kongemakten som Olav representerte.

Gjesvær som historisk minnested

Gjesvær, selv om det i dag er kjent for sitt spektakulære fugleliv og naturopplevelser, bærer fortsatt spor av sin historiske betydning. Dette fiskeværer er et viktig sted i fortellingen om Norges overgangen fra høvdingstyrt samfunn til en samlet kristen nasjon. Historien om Gjesvær viser hvordan små, tilsynelatende lokale hendelser kan forme nasjonalhistorien. Det er en påminnelse om de komplekse maktspillene i Norges tidlige middelalder, der ære, politikk og religion vevdes sammen på dramatisk vis.

Drapet på Karle i Gjesvær kan forstås som et klassisk eksempel på æresdrap, en handling som var sterkt forankret i vikingtidens samfunnsstruktur og verdier. I dette samfunnet var ære en sentral drivkraft som regulerte sosiale relasjoner og personlig status. Brudd på æren krevde ofte en direkte respons, som kunne være voldelig, for å gjenopprette balansen og opprettholde individets eller slektens posisjon i samfunnet.

Ære og hevn som samfunnsmekanisme

- Ære i vikingtiden var ikke bare personlig, men også kollektiv. Den knyttet seg til hele slekten, og krenkelse av ett medlem rammet hele familien.
- Blodhevn var en sosialt akseptert mekanisme for å gjenopprette ære. Uten gjengjeldelse kunne en slekt fremstå som svak og miste sin status i lokalsamfunnet.

Tore Hund og hevndrapet på Karle

Drapet på Karle var en hevn for drapet på Asbjørn Selsbane, som var Tore Hunds brorsønn. Denne handlingen var et uttrykk for Tore Hunds ansvar som leder av sin slekt. Uten hevn ville han risikert å bli sett på som svak og ute av stand til å beskytte sine slektninger.

Ved å drepe Karle i Gjesvær demonstrerte Tore Hund sin styrke og vilje til å forsvare slektens ære. Samtidig var dette en del av en større konflikt med kong Olav Haraldsson, som Tore Hund mente hadde krenket hans rettigheter og frihet.

Æresdrap som en trussel mot kongemakten

- Æresdrap som det Tore Hund utførte, var ikke bare et personlig oppgjør, men en del av en bredere kamp mellom kongemakten og de lokale høvdingene.
- Kong Olav representerte en ny tid med lover og rettssystemer som skulle erstatte hevn som konfliktløsning. Dette utfordret de etablerte maktstrukturene og satte høvdinger som Tore Hund i direkte opposisjon til kongemakten.

Fra blodhevn til en ny rettsordning

- Konfliktene knyttet til æresdrapet i Gjesvær bidro til å belyse brytningstiden mellom de gamle hedenske skikkene og den nye kristne rettsordningen.
- Slaget på Stiklestad i 1030, som Tore Hund senere deltok i, var ikke bare en militær konfrontasjon, men også en symbolsk kamp mellom disse to verdiene.

Historisk refleksjon

Drapet på Karle viser hvordan æresdrap i vikingtiden kunne eskalere til større konflikter med nasjonale konsekvenser. Det illustrerer også hvor dypt forankret æreskulturen var i samfunnet, og hvordan overgangen til kristendom og kongemakt utfordret dette systemet.

Historien om Gjesvær og Tore Hund gir innsikt i en tid der personlig ære og slektens posisjon var viktigere enn lover og rettsregler – en tid som la grunnlaget for den norske statens fremvekst.

Æreskulturen i vikingtiden var et samfunnssystem der individets og slektens status i stor grad var avhengig av deres omdømme og evne til å opprettholde og forsvare ære. Denne kulturen preget ikke bare personlige relasjoner, men også de politiske og sosiale strukturene i samfunnet. Her er noen av de viktigste kjennetegnene ved æreskulturen:

1. Ære som kollektiv verdi

- Ære var ikke bare en individuell verdi, men også en kollektiv forpliktelse som omfattet hele slekten. Hvis én person i slekten ble krenket, opplevdes det som en krenkelse av hele familien.
- Den enkeltes handlinger påvirket slektens rykte og posisjon i samfunnet, og dermed var det forventet at man skulle handle til ære for familien.

2. Hevn som konfliktløsning

- Blodhevn var en sosialt akseptert og ofte forventet måte å gjenopprette æren på etter en krenkelse, som drap, tyveri eller ærekrenkelser.
- Manglende hevn ble sett på som svakhet og kunne føre til tap av respekt og status i samfunnet.
- Hevnen fulgte ofte strengt definerte normer og regler. Den skulle være proporsjonal med krenkelsen og ofte rettes mot den skyldige eller deres nærmeste.

3. Æresbevisning og anerkjennelse

- Handlinger som viste mot, generøsitet, og beskyttelse av slekten, var avgjørende for å oppnå og opprettholde ære.
- Gaver og gjestfrihet var også viktige, da de viste styrke og velstand. Rikdom som ble delt med slekten og allierte ga sosial kapital.

4. Sosial posisjon og omdømme

- En persons eller slekts ære kunne styrkes eller svekkes av hvordan de ble sett av andre. Det offentlige omdømmet var derfor avgjørende.

- Ærekrenkelser kunne være verbale fornærmelser, handlinger som utfordret ens status, eller brudd på avtaler.
- Sagaene beskriver ofte dueller eller holmgang som en måte å forsvare æren på gjennom kamp.

5. Kvinners rolle i æreskulturen

- Kvinner spilte en viktig, men annerledes rolle i æreskulturen. Deres ære var ofte knyttet til seksuell renhet og trofasthet, samt deres posisjon som fredsmeglere eller hevnoppfordrere i familien.
- Kvinner kunne også oppmuntre sine menn eller sønner til hevn for å opprettholde slektens ære.

6. Overgang fra æreskultur til rettskultur

- Vikingtiden representerte en æreskultur der uformelle normer og skikker styrte sosial atferd. Overgangen til kristendom og innføringen av lovverk førte til en gradvis endring mot en rettskultur.
- Kristendommen introduserte idealer som tilgivelse og bot, noe som stod i sterk kontrast til blodhevn og hevgjerrighet.

7. Æreskulturens plass i sagaene

- Sagaene om vikingene er fylt med historier om ære, hevn og sosial status. Historier som drapet på Karle i Gjesvær, Tore Hunds hevn for Asbjørn Selsbane, og konfliktene mellom kong Olav Haraldsson og høvdingene, speiler æreskulturens betydning i datidens samfunn.
- Slike fortellinger viser hvordan æreskulturen kunne drive både enkeltpersoner og hele samfunn mot konflikt, samtidig som den sikret en viss form for orden og forutsigbarhet i et samfunn uten sentralisert lovåndhevelse.

Samtidsrelevans, refleksjoner over æreskulturer i vår tid.

Æreskulturens mekanismer kan fremstå brutale fra et moderne perspektiv, men de hadde en funksjon i et samfunn preget av løse strukturer og lokale maktsentra. Ære regulerte atferd, styrket samhold innen slekter, og etablerte sosiale normer som ga stabilitet i en tid med få institusjonaliserte lover. Samtidig la den grunnlaget for konflikter som kunne få store konsekvenser – som veien mot slaget på Stiklestad.

Æreskultur eksisterer fortsatt i samtiden, selv om den i stor grad har endret form og kontekst. Slike kulturer finner man i varierende grad både i tradisjonelle samfunn og moderne miljøer, der kollektiv ære og sosial status spiller en sentral rolle. Her er noen samtidsreferanser til æreskultur:

1. Æresrelatert vold i tradisjonelle samfunn

- I enkelte samfunn, spesielt i deler av Midtøsten, Sør-Asia og Nord-Afrika, er æresdrap fortsatt en kjent praksis. Disse drapene skjer ofte når familiemedlemmer mener at en person, typisk en kvinne, har brakt skam over familien, for eksempel gjennom valg av partner, brudd på kleskoder eller antatte seksuelle handlinger.

- Dette er et ekstremt eksempel på hvordan æreskulturen fortsatt preger sosiale relasjoner og konfliktløsning i visse samfunn.

2. Mafiastrukturer og gjengmiljøer

- Mange kriminelle organisasjoner, som mafiaen i Italia og gjengmiljøer i urbane områder, opererer på prinsipper som minner om tradisjonell æreskultur.
- Lojalitet, hevn og respekt er sentrale verdier i disse miljøene, og brudd på disse kan føre til voldelige reaksjoner.
- «Respekt» blir ofte brukt som en moderne ekvivalent til ære, og individer eller grupper kan gå langt for å forsvare sitt omdømme.

3. Sosial ære og skam i digitale medier

- I vår digitale tidsalder har sosiale medier skapt en ny arena for ære og skam. Krenkelser og tap av ansikt på internett kan føre til alvorlige konsekvenser, som nettmobbing, trakassering eller «cancelling».
- Det kollektive omdømmet som en person eller organisasjon har på nettet, kan påvirke deres posisjon i samfunnet, ikke ulikt æreskulturen i tidligere tider.

4. Æresrelaterte normer i subkulturer

- I idrett, militære miljøer og enkelte tradisjonelle yrker, som fisker- eller jordbrukssamfunn, kan det fortsatt være en sterk vektlegging av kollektiv stolthet, lojalitet og pliktfølelse.
- Brudd på normene, som å «svikte laget» eller å ikke oppfylle kollektive forventninger, kan føre til utstøting eller tap av respekt.

5. Familieære i innvandrer miljøer

- I enkelte innvandrer miljøer i vestlige land, spesielt der hvor tradisjonelle normer fortsatt står sterkt, kan familieære fortsatt være en viktig sosial verdi. Dette kan føre til press på familiemedlemmer, særlig unge kvinner og menn, for å oppfylle forventninger til ekteskap, utdanning eller oppførsel.

6. Politiske og nasjonale æreskulturer

- På nasjonalt nivå kan begrepet ære fortsatt være en del av politisk retorikk, spesielt i autoritære regimer eller sterkt patriotiske miljøer.
- Lederes eller nasjoners handlinger kan bli rettferdiggjort i lys av «å beskytte nasjonens ære», enten det gjelder militære intervensjoner eller politiske beslutninger.

7. Symbolsk ære i vestlige kulturer

Selv i moderne vestlige samfunn, hvor individuell autonomi er sterkere vektlagt enn kollektive æresbegreper, finnes det fortsatt spor av æreskultur:

- Utmerkelser, medaljer og hedersbevisninger i idrett, militæret eller academia tjener som moderne symboler på ære.

- Brudd på normer, som plagiat i akademia eller doping i idrett, blir sett på som «æreskrenkelser» som kan ødelegge omdømmet for både individer og institusjoner.

Æreskultur i samtiden er ofte knyttet til grupper og miljøer hvor sosial status og kollektivt omdømme har stor betydning. Selv om samfunnet som helhet har beveget seg mot en rettskultur som vektlegger individuelle rettigheter og institusjonelle regler, viser eksemplene at ære fortsatt er en viktig sosial valuta i mange sammenhenger.

Dette kan være en påminnelse om at menneskers behov for respekt, tilhørighet og sosial aksept er universelle verdier, selv om uttrykksformene varierer over tid og sted.

Skisse til markering og konferanse: "Æreskulturens arv: Fra Gjesvær til vår samtid"

Markeringen og konferansen om æreskulturens arv fra Gjesvær til vår samtid passer godt inn i tenkningen bak Nasjonaljubileet 2030, som markerer 1000-årsjubileet for slaget på Stiklestad og Norges overgang til en kristen rettsstat. Dette er noen grunner til hvorfor temaet kan være relevant og bidra til jubileets mål:

1. Historisk forankring i Nasjonaljubileet

Nasjonaljubileet 2030 handler om å belyse de lange linjene i Norges historie, med særlig vekt på hendelsene som ledet til slaget på Stiklestad i 1030. Hendelsene i Gjesvær, inkludert drapet på Karle og Tore Hunds rolle, var direkte knyttet til maktkampene som kulminerte i Stiklestad. Ved å utforske dette som en del av jubileet, kan man:

- Gi oppmerksomhet til hendelser og steder utenfor sentrale deler av Norge, som viser hvordan hele landet spilte en rolle i nasjonsbyggingen.
- Fremheve Finnmark som en del av Norges historiske fortelling, i tråd med jubileets mål om geografisk og kulturell inkludering.

2. Fra æreskultur til rettsstat

En av de store overgangene i Norges historie var brytningen mellom æreskulturens hevnemønstre og etableringen av en rettskultur under kristendommen. Dette temaet er en kjerne i Nasjonaljubileets narrativ om overgangen fra lokal høvdingmakt til en samlet nasjonalstat. Konferansen kan utforske:

- Hvordan æreskultur bidro til samfunnets struktur i førkristen tid.
- Hvordan innføringen av kristne verdier som tilgivelse og rettsordning utfordret og transformerte disse normene.
- Hva vi kan lære av denne overgangen for dagens samfunn.

3. Relevans for identitet og samfunnsutvikling

Jubileet er ikke bare en feiring av fortiden, men også en refleksjon over hva Norges historie betyr for oss i dag. Æreskulturen, både historisk og i samtiden, berører spørsmål om:

- Individets rolle i fellesskapet: Hvordan æreskultur formet enkeltmenneskers ansvar og plass i samfunnet.
- Konfliktløsning: Hva overgangen fra blodhevn til rettssystem kan lære oss om håndtering av konflikter i dag.
- Mangfold: Hvordan ulike kulturelle perspektiver, både historisk og moderne, kan gi innsikt i samspillet mellom tradisjon og forandring.

4. Inkludering av hele Norge

Et viktig aspekt ved Nasjonaljubileet er å inkludere alle deler av landet i feiringen. Gjesvær og Finnmark generelt har ofte blitt marginalisert i nasjonale historiefortellinger. Ved å trekke frem Gjesvær som et sentralt sted i historien, løfter man frem den nordlige delen av landet som en betydningsfull del av Norges nasjonale utvikling.

5. Samtidsdimensjon: Overgangen fra fortid til fremtid

Jubileet skal også være en plattform for å diskutere relevante samtidsproblemer gjennom en historisk linse. Temaet æreskultur gir en bro mellom fortid og nåtid:

- Hvordan historiske æresnormer fortsatt gjenfinnes i moderne subkulturer, fra gjenger til sosiale medier.
- Hvordan vi kan bruke historien til å fremme dialog og bygge broer mellom ulike grupper i dagens Norge.

Forslag til integrering i Nasjonaljubileet 2030

- **Historisk dybde:** Konferansen kan inngå som en del av en nasjonal serie arrangementer som belyser Stiklestad-opptakten fra ulike steder i landet.
- **Samtidsrefleksjon:** Temaet kan trekkes inn i bredere diskusjoner om Norges rolle som en moderne nasjonalstat med mangfold og rettssikkerhet.
- **Digital formidling:** Markeringen kan bruke teknologi til å dele historien om Gjesvær med et nasjonalt publikum, gjennom interaktive verktøy eller streaming av arrangementet.

Arrangementet

Sted: Gjesvær, Nordkapp kommune
Dato: [Vår/sommer 2026]

Tema: Utforskning av æreskulturens historiske røtter, dens relevans i dagens samfunn og hvordan vi kan bygge bro mellom fortidens erfaringer og nåtidens utfordringer.

Formål:

- Markere Gjesværs historiske betydning som en del av opptakten til slaget på Stiklestad.
- Skape dialog om æreskulturens utvikling, utfordringer og løsninger i dagens samfunn.
- Samle eksperter, lokale aktører og allmennheten for å dele perspektiver og styrke samfunnsforståelsen.

Programskisse:

Dag 1: Historisk kontekst og lokalsamfunnets rolle

09:00–09:30: Åpning av markeringen

- Velkomst ved ordfører i Nordkapp kommune.
- Musikalsk innslag med lokale artister.

09:30–10:00: Gjesvær som historisk arena

- Historiefortelling: Tore Hund og drapet på Karle.
 - Foredrag ved historiker [Navn], Universitetet i Tromsø.

10:00–10:45: Ære og makt i vikingtiden

- Hva betydde ære for samfunnsstrukturen?
 - Professor [Navn], ekspert på norrøn kultur og sagaer.

11:00–12:00: Paneldiskusjon: Lokalsamfunnets historie i nasjonal sammenheng

- Hvordan kan små steder som Gjesvær brukes som arenaer for historisk refleksjon?
 - Paneldeltakere: Lokale historikere, representanter fra kulturinstitusjoner, og lokale innbyggere.

12:00–13:00: Lunsjpause (lokale retter fra regionen).

13:00–14:30: Vandring i Gjesvær

- Guidet tur til historiske steder.
- Historiefortelling ved lokal guide.

15:00–16:00: Ære, hevn og lov: Overgangen til rettskultur i Norge

- Foredrag: Hvordan overgangen til kristendom og lovverk utfordret æreskulturen.
 - Foredragsholder: [Navn], juridisk historiker.

16:00–16:30: Oppsummering av dag 1 – Dialog med publikum.

Dag 2: Fra fortid til samtid – Æreskulturens relevans i dag

09:00–09:30: Velkomst og refleksjon

- Hva lærte vi i går, og hva betyr det i dag?
 - Moderator: [Navn], journalist.

09:30–10:15: Moderne æreskultur: Sammenhenger mellom tradisjon og samtid

- Foredrag: Æresdrap, gjengkultur og digital ære.
 - Foredragsholder: [Navn], sosiolog.

10:30–11:30: Workshop: Fra konflikt til dialog

- Hvordan håndtere æresrelaterte konflikter i dagens samfunn?
 - Ledet av konflikthåndteringsekspert og representanter fra politiet.

11:30–12:30: Lunsjpause.

12:30–13:15: Paneldebatt: Digital ære og sosiale medier

- Hva skjer når krenkelse og tap av ansikt flyttes til nettet?

- Paneldeltakere: Ekspertter på sosiale medier, ungdomsrepresentanter og psykologer.

13:30–14:30: Internasjonalt perspektiv: Æreskultur i globale samfunn

- Foredrag: Tradisjonelle æreskulturer og moderne utfordringer i integreringsarbeid.
 - Foredragsholder: [Navn], ekspert på migrasjon og kulturforståelse.

14:45–15:30: Avslutningssesjon: Hva kan vi lære av æreskulturens historie?

- Oppsummering og fremtidsvisjoner.
 - Innlegg fra deltakere og moderator.

15:30–16:00: Kulturell avslutning

- Lokale kunstnere fremfører musikk og historier inspirert av æreskulturens tema.

Denne markeringen og konferansen vil ikke bare belyse æreskulturens historiske røtter, men også fremme en kritisk samtale om dens relevans i dag. Det vil skape en arena for kunnskapsdeling og inspirasjon, samtidig som det løfter frem Gjesvær som en betydningsfull historisk arena.

Gamvik, 20.11.2024

Jan Erik Raanes, rådgiver